

APPENDIKS A

LOV OM SOSIAL OMSORG

av 5. juni 1964

Lov

av 5. juni 1964

om sosial omsorg
med endringslover sist av 1. juni 1973.

Kapittel I.

Alminnelige bestemmelser.

§ 1.

Hver kommune skal yte hjelp etter bestemmelsene i denne lov til den som oppholder seg i kommunen.

Oppholdskommunen kan dog henvise den som har bosted i annen kommune til å søke hjelp der, i den utstrekning dette ikke må antas å være til skade for ham.

§ 2.

Sosialstyret, jfr. § 7, gir opplysninger, råd og vegledning til den som trenger det for å bli selvhjulpen eller for å kunne overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon.

§ 3.

1. Til den som ikke er i stand til å sørge for sitt livsopphold eller til å dra omsorg for seg selv, ytes sosialhjelp i følgende former:
 - a. Lån, garanti for lån eller bidrag til yrkesopplæring, til å komme i gang med et erverv eller til andre formål med sikte på å gjøre vedkommende selvhjulpen.
 - b. Arbeid mot godtgjøring i arbeidsheim eller vernet bedrift med eller uten opphold der.
 - c. Opphold i aldersheim, pleieheim eller andre passende institusjoner.
 - d. Privat forpleining (familiepleie).
 - e. Bidrag eller i unntakstilfelle lån til livsopphold.
 - f. Lån eller bidrag til andre formål enn nevnt i bokstav a—e i den utstrekning det anses nødvendig.
2. Sosialstyret kan i særlige tilfelle, selv om vilkårene i nr. 1 ikke er til stede, yte økonomisk hjelp til personer som trenger det for å kunne overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon.
3. Den som søker om sosialhjelp plikter å la seg undersøke av den lege som sosialstyret bestemmer, dersom dette finnes nødvendig for avgjørelsen av søknaden.

Ved tilståelse av sosialhjelp skal det samtidig i nødvendig utstrekning fastsettes nærmere vilkår for hjelpen.

Sosialstyret kan tilstå hjelp helt eller delvis i form av naturalytelser, hvis det i det enkelte tilfelle finner at vedkommende på grunn av særlige forhold er best tjent med å få hjelpen på slik måte.

4. Den som har underholdsplikt overfor ektefelle eller barn er så langt underholdsplikten rekker, ansvarlig for sosialhjelp som ytes dem i form av lån eller garanti for lån. Dersom noe bestemt underholdsbidrag ikke er pålagt, kan fylkesmannen etter forslag av sosialstyret bestemme hvor stor del av lånet eller garantisummen den underholdspliktige skal være ansvarlig for.

Den kommune som har ytt hjelp, trer inn i retten til underholdsbidrag og andre pengeytelser dersom tilstått eller garantert lån blir misligholdt.

Kommunens tilgodehavende hos den underholdspliktige kreves inn etter reglene i lov om innkreving av underholdsbidrag m. v. Innkreving må være forlangt innen tre år fra den tiden lånet forfalt til betaling. Innbetalt underholdsbidrag skal først nyttes til dekning av løpende bidrag for vedkommende måned, deretter dekkes eventuelle bidragsrestanser for tiden før hjelp er ytt og til sist kommunens tilgodehavende.

- 5.¹⁾ Når sosialstyret helt eller delvis dekker utgiftene til opphold i sosial institusjon o.l. som nevnt i nr. 1 bokstav c og d, kan sosialstyret til dekning av oppholdsutgiftene kreve refusjon i folketrygdytelser som vedkommende oppebærer. Slik refusjon kan dog ikke settes høyere enn at pensjonisten får beholde et beløp som svarer til 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp, tillagt 10 prosent av tilleggspensjonen eller av fullt særtilllegg, samt 25 prosent av kompensasjonstillegget. Refusjon kan ikke tas i ytelser som utbetales for den måned da flytning til institusjon fant sted.

Overstiger oppholdsutgiftene den refusjon som kan kreves etter foregående ledd, kan det bestemmes at pensjonæren helt eller delvis skal dekke de overskytende utgifter når dette etter hans økonomiske evne finnes rimelig. Refusjon kan dog ikke tas i den del av folketrygdens ytelser pensjonæren har krav på å få beholde i samsvar med bestemmelsene i første ledd, og heller ikke i midler som skriver seg fra denne del av folketrygdens ytelser.

Bestemmelse om slik betaling som nevnt i annet ledd treffes av fylkesmannen etter nærmere forskrifter som gis av departementet.

1) Lov av 16. juni 1971 nr. 71.

6.¹⁾ Dersom en sosialhjelpsmottaker med tilbakevirkning får innvilget ytelser etter lov om folketrygd eller lovene om krigspensjonering, kan sosialstyret kreve refusjon i det beløp som skal etterbetales til dekning av sine utlegg til samme formål og for samme tidsrom. Dersom sosialhjelpsmottakeren er gift kan sosialstyret, hvor dette finnes rimelig, med fylkesmannens samtykke kreve refusjon etter reglene i første punktum også hos ektefellen, såfremt sosialhjelpen er kommet vedkommende til gode.

§ 4.

Hvis lån som er tilstått etter § 3 ikke blir betalt ved forfall, skal sosialstyret avgjøre om lånet skal inndrives. Det samme gjelder for lån som det er gitt garanti for etter § 3. Disse lån kan med fylkesmannens samtykke besluttes inndrevet ved utpanting, når begjæring framkommer innen tre år fra den tiden lånet forfalt til betaling.

§ 5.

Yter sosialstyret i en kommune eller annen offentlig institusjon hjelp i former som nevnt i § 3 nr. 1, b-d, og heimen, institusjonen eller pleiestedet ligger i en annen kommune er førstnevnte kommune ansvarlig for utgiftene.

Det samme gjelder når en person reiser fra sin bostedskommune eller faste oppholdssted til en annen kommune i den hensikt å søke bistand av eller opphold i en institusjon m. v.

§ 6.¹⁾

Som bostedskommune etter denne lov anses den kommune der en person til enhver tid har heimen sin, eller sitt faste oppholdssted dersom han ikke har noen heim. For person som oppholder seg i institusjon eller privat forpleiningssted hvor oppholdsutgiftene helt eller delvis dekkes av det offentlige etter lov om vanføre, lov om psykisk helsevern eller etter lov om sykehus fordi vedkommende er under åndssvakeomsorgen eller epileptikeromsorgen, legges til grunn forholdene på den tid da vedkommende ble mottatt i institusjon eller forpleiningssted.

Barn har til det fyller 16 år samme bostedskommune som foreldrene eller bostedskommunen til den av foreldrene som det lever hos eller seinest levde hos. Barn som fyller 16 år under opphold i institusjon eller forpleiningssted som nevnt i første ledds annet punktum, skal ved fortsatt opphold ha samme bostedskommune som ved fylte 16 år.

¹⁾ Lov av 1. juni 1973 nr. 32.

Kapittel II.
Om administrasjon.

§ 7.

I hver kommune skal det være et sosialstyre på minst 5 medlemmer.

Kommunestyret fastsetter tallet på medlemmer og velger medlemmer og varamenn.

Formann og nestformann i sosialstyret velges av kommunestyret.

Sosialstyret skal ha samme funksjonstid som kommunestyret.

Tjenestemenn som er nevnt i § 10 kan ikke velges som medlemmer av sosialstyret eller nemndene. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 10 i lov om kommunevalg tilsvarende for sosialstyret og nemndene. Mister et medlem valgbarheten, trer det ut.

§ 8.

Sosialstyret skal samordne det sosiale arbeid i kommunen og skal

- a. utføre de oppgaver som er pålagt det i lov eller av kommunestyret,
- b. ha tilsyn med sosiale institusjoner i kommunen og ta initiativ til tiltak som kan styrke det sosiale vern for kommunens innbyggere,
- c. utarbeide et samlet budsjettforslag hvert år for det sosiale arbeid i kommunen, etter å ha innhentet forslag fra de sosiale nemnder.

§ 9.

1. Kommunestyret kan opprette nemnder for visse saklige og/eller stedlige arbeidsområder som hører under sosialstyret og velger i så fall medlemmer og varamenn av nemndene og formann og nestformann i hver nemnd. Minst ett medlem av hver nemnd skal være medlem av sosialstyret. For øvrig gjelder bestemmelsene om utvalg etter lov om styret i kommunene tilsvarende.

Nærmere bestemmelser om organiseringen av nemndene og deres vedtaksførhet tas inn i den i § 12 nevnte plan.

2. Saker som omfattes av lov om sosial omsorg, lov om barnevern og lov om edruskapsvern og edruskapsnemnder skal meldes til sosialstyret eller til dettes administrative organ — sosialkontoret —, eller til vedkommende nemnd som da straks melder saken til sosialstyret.
3. Dersom det ved behandlingen av en sak viser seg å foreligge

sosiale problemer, som omfatter flere sakområder under sosialstyret, jfr. Lov om barnevern § 12 A nr. 1 og Lov om edruskapsvern og edruskapsnemnder § 1 nr. 2 skal saken behandles og avgjøres av sosialstyret. Er det ikke enighet i en nemnd om hvorvidt slike problemer foreligger, kan et mindretall kreve at dette spørsmål blir behandlet og avgjort av sosialstyret.

Kommunestyret kan med samtykke av fylkesmannen bestemme annen behandlingsmåte enn nevnt i foregående ledd. Nærmere bestemmelse herom skal i tilfelle tas inn i den i § 12 nevnte plan.

§ 10.

I alle kommuner skal administrasjonen av sosialstyrets virksomhet legges til et sosialkontor.

En kommune kan med Sosialdepartementets samtykke opprette slikt kontor i samarbeid med en eller flere andre kommuner. I særlige tilfelle kan kommuner fritas for å opprette sosialkontor.

Sosialkontoret ledes av en tjenestemann hvis myndighet er fastsatt i den i § 12 nevnte plan.

Kontorets leder har rett og plikt til å delta i sosialstyrets møter og rett til å delta i møtene til nemnder innenfor sosialstyrets arbeidsområde. Kommunens ordfører og administrasjonssjef har også adgang til å delta i møtene.

De som er nevnt i foregående ledd, har rett til å fremsette forslag, men har ikke stemmerett.

§ 11.¹⁾

Staten dekker 8 000 kroner av lønnen til lederen av kommunens sosialkontor. Det er et vilkår for slikt tilskott at lederen er helt utknyttet til det sosiale arbeid og fyller de kvalifikasjoner som departementet²⁾ gir nærmere regler om. I kommuner hvor sosialkontoret ikke er fullt utbygd, kan departementet stille en videre utbygging som vilkår for statstilskott.

Statstilskott med beløp som nevnt i første ledd, ytes også til dekning av lønnsutgiftene ved den sosiale administrasjon i kommuner som er fritatt for å opprette sosialkontor. Det er et vilkår for slikt tilskott at sosialstyrets og de sosiale nemnders virksomhet er lagt til et felles sekretariat som tilfredsstiller de krav som departementet fastsetter.

Dersom flere kommuner går sammen om ansettelse av sosialleder, kan det gis statstilskott til lønnsutgiftene etter tilsvarende regler som nevnt i de foregående ledd.

1) Lov av 7. juni 1968 nr. 5.

2) Sosialdepartementet.

Kapittel III.

Plan for sosialstyrets virksomhet.

§ 12.

For hver kommune skal det fastsettes en plan for sosialstyrets virksomhet. Planen fastsettes av kommunestyret etter forslag fra sosialstyret og skal godkjennes av fylkesmannen.

Planen skal inneholde:

- a. Angivelse av de sosiale nemnder som er i virksomhet i kommunen, hvilke arbeidsområder og hvilken myndighet disse nemndene skal ha, jfr. § 9.
- b. Bestemmelser om administrasjonsordningen.
- c. Bestemmelser om hvilken myndighet lederen av sosialkontoret skal ha, jfr. lovens § 10.
- d. Bestemmelser om hvordan slik bistand som nevnt i lovens § 2 skal gis i kommunen.
- e. Nærmere regler om tilståelse av lån og garanti for lån som nevnt i § 3 og om begrensning av slike ytelser.

Fylkesmannen skal sende departementet et avtrykk av den godkjente plan.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om hva planen skal inneholde.

Kapittel IV.

Behandling av søknader om sosialhjelp.

Bistand av fylkesnemnda.

§ 13.

Søknad om sosialhjelp settes fram muntlig eller skriftlig for sosialstyret i den kommune hvor søkeren oppholder seg.

Søkeren plikter å gi de opplysninger som sosialstyret finner nødvendige for å kunne avgjøre saken.

§ 14.

Sosialstyret skal foreta nødvendige undersøkelser for å bringe på det rene søkerens behov for bistand og grunnen til at han er kommet i en slik situasjon at han trenger bistand.

Styret skal deretter søke å finne en løsning av situasjonen i samsvar med bestemmelsen i § 2.

Viser det seg at søkeren trenger hjelp som nevnt i § 3, skal styret ved valg av hjelpetiltak ta omsyn til behovet i det enkelte tilfelle og i første rekke legge vekt på å få søkeren i arbeid slik at han kan bli selvhjulpen.

Sosialstyrene skal bistå hverandre i saker etter denne lov.

§ 15.

Den¹⁾ fylkesnemnd som er opprettet i henhold til lov om folke-trygd § 13—3, skal gi råd og uttalelser om spørsmål som sosialstyrene i fylket finner grunn til å forelegge for den.

Fylkesnemnda kan også selv ta opp med sosialstyrene spørsmål om gjennomføringen av tiltak etter denne eller andre lover innenfor sosialstyrets arbeidsområde.

Hvis det må antas at behovet for sosial hjelp skyldes sykdom eller annen legemlig eller sjelelig svekkelse, skal sosialstyret forelegge saken for fylkesnemnda til uttalelse.

Departementet kan for den enkelte kommune gjøre unntak fra bestemmelsen i tredje ledd hvis sosialstyret selv har til rådighet nødvendig sakkyndig bistand.

Kapittel V.

Refusjon av utgifter til sosialhjelp.

§ 16.

Staten refunderer kommunene

- a. utgifter til sosialhjelp som er ytt til personer som ikke er norske statsborgere,
- b. utgifter til nødvendig reisehjelp fra ankomststedet her i landet til bostedskommunen for den som er heimsendt fra utlandet,
- c. utgifter til sosialhjelp ytt av ankomstkommunen til bostedsløse personer som er heimsendt fra utlandet av eller ved hjelp av offentlig myndighet.
- d.²⁾ utgifter til sosialhjelp til personer som er bostedsløse og som ikke har spesiell tilknytning til en bestemt kommune, samt utgifter til sosialhjelp til slike personer etter at vedkommende ved kommunens hjelp har ervervet varig bosted; departementet avgjør i hvert tilfelle hvem som kommer inn under denne bestemmelse.

Kapittel VI.

Twistemål. Klage. Ny behandling.³⁾

§ 17.

Departementet avgjør tvistemål som måtte oppstå mellom to eller flere kommuner etter denne lov, herunder hvilken kommune som det påhviler å yte sosialhjelp eller å bære utgiftene hermed.

¹⁾ Lov av 1. juni 1973 nr. 32.

²⁾ Lov av 17. desember 1971 nr. 117.

³⁾ Lov av 19. juni 1969 nr. 54 III.

§ 18.

1.¹⁾ Den som har søkt om sosialhjelp, kan klage sosialstyrets vedtak etter §§ 1, 3 og 4 inn for departementet. Samme rett til klage har den som har underholdsplikt overfor søkeren.

Den²⁾ som er pålagt ansvar etter § 3 nr. 4, kan klage fylkesmannens vedtak inn for departementet. Den som er pålagt refusjonsansvar etter § 3 nr. 5 eller nr. 6, kan klage sosialstyrets eller fylkesmannens vedtak inn for departementet.

Klagen må settes fram for sosialstyret innen 3 uker. Settes klagen fram muntlig, skal styret straks sørge for at klagen blir skrevet og undertegnet av søkeren.

2. Departementet kan omgjøre styrets vedtak dersom det finner at vedtaket er i strid med loven eller forskrifter gitt med hjemmel i den eller bygger på en skjønsmessig vurdering som er åpenbart urimelig. Departementet kan også sende saka tilbake til ny behandling av sosialstyret.

Kapittel VII.

Forskjellige bestemmelser.

§ 19.

Enhver som i medfør av denne lov har anledning til å bli kjent med noens private forhold, er pliktig til taushet om det han har fått vite herom.

For overtredelse av denne bestemmelse kommer § 121 i den alminnelige straffelov av 22. mai 1902 til anvendelse, selv om vedkommende ikke er offentlig tjenestemann.

§ 20.

Enhver offentlig og kommunal myndighet er pliktig til uten særskilt godtgjørelse og uten hinder av taushetsplikt å gi sosialstyret til bruk for saker etter denne lov de opplysninger som vedkommende i kraft av sin stilling sitter inne med.

§ 20. a³⁾

Enhver alderheim skal ha godkjenning av departementet. Ny alderheim må ikke tas i bruk før godkjenning foreligger. Departementet gir bestemmelser om de krav som kan stilles til heimene og om fremgangsmåten ved søknad om godkjenning.

§ 21.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om gjennomføringen av denne lov.

1) Lov av 19. juni 1969 nr. 54 III.

2) Lov av 1. juni 1973 nr. 32.

3) Lov av 19. juni 1970 nr. 50.

§ 22.

Departementet kan i den utstrekning det finner det nødvendig føre tilsyn med gjennomføringen av denne lov.

§ 23.

Kongen kan slutte overenskomst med annet land om sosialhjelp etter denne lov og herunder gjøre unntak fra lovens regler.

Kapittel VIII.

Lovens ikrafttreden. Overgangsbestemmelser.

§ 24.

Denne lov trer i kraft 1. januar 1965.

Bestemmelsen i § 7 om sosialstyre trer i kraft straks. Sosialstyrets funksjon inntil loven i sin helhet trer i kraft er å utarbeide forslag til plan etter § 12. Planen fastsettes av kommunestyret og sendes fylkesmannen før 1. oktober 1964.

Funksjonstiden for medlemmer av de nåværende forsorgsstyrer, barnevernsnemnder og edruskapsnemnder utløper 1. januar 1965.

Når planen er godkjent av fylkesmannen, velger kommunestyret medlemmer i de nemnder som er fastsatt i denne plan. Funksjonstiden til disse nemnder følger den kommunale valgperiode.

Fra 1. januar 1965 oppheves følgende lover:

- a. Lov om forsorgsvæsenet av 19. mai 1900,
- b. lov om betaling for kreftsykes sykehusopphold av 20. mai 1939,
- c. lov av 25. juni 1909 indeholdene tillæg til lov om jordmødre av 19. december 1898,
- d. lov angående Spedalskes Afsondring og Indlæggelse i offentlige Pleie- og Helbredelsesanstalter m. v. av 6. juni 1885.

Departementet kan i en overgangstid fravike bestemmelsen i § 10 første ledd og herunder fastsette tidsfrister for gjennomføringen av dem.

§ 25.

1. Kongen bestemmer hvorledes det skal forholdes med de fond og andre midler som er oppsamlet etter bestemmelsene i kap. 4, §§ 28 til 42 og § 47 i lov om forsorgsvæsenet av 19. mai 1900.
2. For den som det ved denne lovs ikrafttreden blir ytt full refusjon for fra heimstavnskommunen til oppholdskommunen i stedet for heimsending etter lov om forsorgsvæsenet av 19. mai 1900 § 14, skal det fortsatt ytes full refusjon så lenge trangen ikke er endelig opphørt.

Det samme gjelder for norsk heimstavnsløs som staten yter full refusjon for ved denne lovs ikrafttreden.

3. Reglene om avgjerd av tvister i lov om forsorgsvæsenet av 19. mai 1900 og i andre lover som henviser tvister til avgjerd etter reglene i lov om forsorgsvæsenet, gjelder fortsatt for tvister om forhold som refererer seg til tiden før lovens ikrafttreden.
4. Erstatningskrav som forsorgsvæsenet har i følge lov om forsorgsvæsenet av 19. mai 1900 § 1, annet ledd, og § 6 kan fortsatt gjøres gjeldende etter reglene i nevnte lov.

APPENDIKS B

SPØRRESKJEMAER FOR INTERVJUUNDERSØKELSEN

- (a) Spørreskjema til sosialstyremedlemmer
- (b) Spørreskjema til sosialledere

(a) Spørreskjema til sosialstyremedlemmer¹

1. Plass i sosialstyret (Formann/varaformann/vanlig medlem).
 2. Mann/Kvinne.
 3. Hvilket år er De født?
 4. Hvor mange år har De bodd i denne kommunen?
 5. Hva er Deres ekteskapelige status?
 6. Hvilket yrke har De?
 7. (Hvis gift:) Hvilket yrke har Deres kone (mann)?
 8. Er De valgt til sosialstyret gjennom Deres tilhørighet til et politisk parti?
 9. (I fall politisk valgt:) Tør jeg spørre om hvilket politisk parti som har valgt Dem inn?
 10. Er De medlem av eller varamann til formannskapet?
 11. Er De medlem av eller varamann til kommunestyret?
 12. Er De medlem av barnevernsnemnda?
 13. Er De medlem av edruskapsnemnda?
 14. Var De medlem av eller varamann til forrige sosialstyre?
 15. Var De medlem av det gamle forsorgsstyre?
 16. Hvilke politiske eller offentlige tillitsverv har De eller har De hatt i løpet av de siste fem år?
 17. Hvorfor ble akkurat De valgt til å være med i sosialstyret?
 18. Var det andre nemnder De heller ville være med i?
 19. Var det mange som var interessert i å komme med i sosialstyret?
 20. Synes De det er mye eller lite arbeid forbundet med å være medlem av sosialstyret?
 21. Når det kommer opp saker i sosialstyret, er det da stort sett enighet eller uenighet i sosialstyret om hvordan sakene skal avgjøres?
-
1. Dette er en noe forkortet versjon av det opprinnelige spørreskjema. Prekodete svarkategorier er delvis utelatt, og noen av de spørsmål som ikke er brukt i analysen, er heller ikke tatt med. Det fullstendige spørreskjema foreligger ved Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen.

22. Når det er uenighet, hvilken type saker er det da uenighet om?
23. Er det så at sosiallederens innstillinger som oftest blir fulgt, eller hender det ofte at hans innstillinger ikke blir fulgt?
24. Dersom det er uoverensstemmelser mellom sosiallederen og sosialstyreformannen om hvordan en sak skal avgjøres, hvem sin innstilling vil da som oftest bli fulgt?
25. Er De stort sett fornøyd eller er De lite fornøyd med den måten sosiallederen legger frem sakene på?
26. (Stilles bare til de som svarer "både/og" og "lite fornøyd" på spm. 25:) Hvilke saker er det De ikke er helt fornøyd med, når det gjelder den måten sakene legges frem på?
27. Dersom De skulle vurdere Deres kommune i forhold til andre norske kommuner, mener De da at det i Deres kommune er flere, færre, eller omtrent like mange sosiale problemer som i andre kommuner?
28. Hender det ofte eller hender det aldri at De har kontakt med klientellet når det gjelder de saker som behandles i sosialstyret?
29. Vil De si at De har savnet nærmere kontakt med klientene når De skal ta avgjørelser i saker som angår disse?
30. (Stilles til alle, bortsett fra de som svarer "aldri" på spm. 29:) Hvordan er De kommet i kontakt med klientene, er det på eget initiativ, etter oppdrag fra sosialstyret, eller fordi klientene selv er kommet til Dem?
31. Dersom De på noen måte kunne velge de grupper av klienter sosialstyret burde konsentrere seg om, hvilke to grupper ville De da velge?
32. Hvilke grupper av klienter ville De helst slippe å arbeide med?
33. Hvordan er De fornøyd med sosialbudsjettets størrelse?
34. Hvilke poster på sosialbudsjettet synes De eventuelt burde økes?
35. Er det noen poster på sosialbudsjettet De kunne tenke Dem å skjære ned på?
36. Hvilke poster på sosialbudsjettet tror De kommunestyremedlemmene lettest ville godta?
37. Hvilke poster på sosialbudsjettet tror De det ville være liten forståelse for i kommunestyret?
38. (Dersom det faller naturlig å fortsette, stilles følgende spørsmål:) Hva kan man gjøre for å øke kommunestyrets forståelse for behovene på den sosiale sektor?

39. Hvor stor eller liten innflytelse har sosialstyret på de sosiale saker som behandles i kommunestyret?
40. Har De personlig gått til medlemmer av kommunestyre eller formannskap og talt sosialstyrets sak?
41. (I bekreftende fall:) Hvilke(n) sak(er) gjaldt det?
42. Hvilke saker bruker man mest tid på i sosialstyrets arbeid?
43. Hvilke arbeidsområder synes De sosialstyret burde bruke mest tid på?
44. Hvilke arbeidsområder synes De sosialstyret burde bruke minst tid på?
45. Hvilken del av arbeidet tror De at de fleste av medlemmene er mest interessert i?
46. Når det gjelder å ta stilling til de saker som behandles i sosialstyret, er det noen form for kunnskaper om sosialt arbeid eller sosiale forhold som De gjerne ville ha ønsket Dem?
47. Vil De si at De får tilstrekkelig informasjon om hver enkelt sak til å ta en riktig avgjørelse (dvs. i siste instans)?
48. Hvilke saker er det De savner mest informasjon om?
49. (Stilles bare dersom mangel på informasjon nevnes på foregående spørsmål:) Hvorfor får De ikke nok informasjon om sakene?
50. Forekommer det undertiden uoverensstemmelser mellom den behandling De selv mener klienten bør få og den behandling som loven eller rundskrivene foreskriver?
51. (Hvis "Ja, ofte" eller "Ja, en gang i blant":) På hvilken måte?
52. Hvordan er De i det store og hele fornøyd med sosialstyrets arbeid?
53. (Hvis "Både/og", "Lite fornøyd" eller "Svært misfornøyd":) Hvorfor er De ikke fornøyd med sosialstyrets arbeid?
54. Hvordan er De fornøyd med Deres egen innsats i sosialstyret?
55. (Hvis annet enn "fornøyd":) Hvorfor er De ikke helt tilfreds med Deres egen innsats?
56. Kunne De kort nevne det De ser som den viktigste målsetting for sosialt arbeid?
57. På hvilke områder synes De sosialstyret gjør den beste innsats?
58. Hva ser De i dag som den største hindring for at sosialstyret kan nå de mål det har satt seg?

59. Hvilke oppgaver tror De sosialstyret vil ha løst i den kommende 5-årsperioden?
60. Alle forhold tatt i betraktning, hvilken gruppe eller hvilke enkeltpersoner synes De er dårligst stillet i vårt samfunn?
61. Hvilke grupper av klientell tror De vil være i flertall blant det sosiale klientell i fremtiden?
62. Hvilke av de tiltakene som står oppført på kortet her mener De vil bidra mest til å bedre det sosiale klientells situasjon?
- Endre folks mentalitet overfor klientellet
 - Utdanne mer kvalifisert personell
 - Bygge nye institusjoner
 - Utbygge hjemmehjelpsordningen
 - Gjøre flere vitenskapelige landevinninger
 - Øke de kontante bidragene
 - Utbedre administrasjonen
 - Annet
63. Hvilke offentlige organer har sosialstyret mest behov for å samarbeide med?
64. Er det noen offentlige organer det har vært vanskelig å samarbeide med?
65. (I bekreftende fall:) Hvilke og hvorfor?
66. Intensjonene i Lov om sosial omsorg er jo nokså nye, og de avviker vesentlig fra intensjonene i forsorgsloven. Hvordan er De fornøyd med loven slik den er utformet?
67. Er det noe De er spesielt enig i, eller er De fornøyd med det hele?
68. (Dersom det faller naturlig å fortsette, stilles følgende spørsmål:) Er det noe De er spesielt uenig i?
69. Sosialdepartementet har sendt ut en del rundskriv om den nye loven, men de har ikke nådd ut til alle ennå. Har De mottatt noen av dem?
70. (I bekreftende fall:) Har De fått tid til å se i dem?
71. Er det noen endringer De gjerne vil ha når det gjelder det sosiale stell i Deres kommune?
72. Fylkesavdelingen av Norges Sosialforbund har arrangert et par kurser for sosialstyremedlemmer og sosialledere her i fylket. Har De fått tid til å delta i noen av de kursene? (I bekreftende fall:) Hvilke?

73. Har De selv holdt foredrag eller fortalt om sosialstyrets arbeid i lokale foreninger eller grupper?

(Intervjupersonen får seg forelagt seks sosialtilfeller etter følgende introduksjon fra intervjueren:) Her er seks saker av det slag som ofte kommer inn til et sosialkontor. Sakene er faktisk hentet fra arkivet i et sosialkontor. Vilkårene for å få sosialhjelp er utformet svært generelt i loven og det er opp til det enkelte sosialstyre å bestemme hvilken hjelp som skal ytes. Hvilken hjelp, om noen, ville De ha foreslått at det ble gitt?

(Instruks til intervjuer: Svarpersonen får ett kort med beskrivelse av sosialtilfellet utlevert om gangen. Vanligvis vil svarpersonen "tenke høyt" og disse uttalelsene registreres etter hvert. Disse kan imidlertid være svært forskjellige fra konklusjonen, så etter alle kommentarene spørres det opp igjen hva konklusjonen for det enkelte tilfelle er. "Jeg ville hjelpe dem" er ikke svar nok. Arten av hjelp må spesifiseres.)

74. "Et ektepar i alderen 56-58 år ..."²
- (a) Hvilken hjelp, om noen, ville De ha foreslått at det ble gitt?
 - (b) Tror De det ville ha vært enighet i sosialstyret om denne avgjørelse?
 - (c) (evt. :) Hvorfor ville det ikke ha vært enighet?³

2. Den fullstendige beskrivelse av dette sosialtilfelle og de følgende fem er gitt i Appendiks C.

3. Disse tre spørsmål ble stillet etter presentasjonen av hvert av de seks sosialtilfellene.

(b) Spørreskjema til sosialledere⁴

1. Sosialkontorets leder er sosialsjef/sosialsekretær/sosialstyrets formann/sosialleder i kombinert stilling.
 2. (I tilfelle "sosialleder i kombinert stilling":) Hvilken annen stilling er den kombinert med, og hvor stor del av arbeidstiden forventes brukt som sosialleder?
 3. Hvilken utdanning har De?
 4. Hvilket yrke hadde De før De ble leder av sosialkontoret?
 5. Hvilke erfaringer fra sosialt arbeid har De fra før De ble leder av sosialkontoret?
 6. Hvilket år ble det opprettet sosialkontor i denne kommunen?
 7. Hvilken bemanning har sosialkontoret? (Antall og utdanning for saksbehandlere, sosialsjef, sosialsekretær, sosialkurator, fullmektig, og eventuelle andre.)
 8. Kontorpersonale (antall).
 9. Hvor stor garantiramme for lån ble vedtatt av kommunestyret for 1968?
 10. Hvor stort lån kan sosialstyret bevilge uten at kommunestyret må godkjenne det?
 11. Hvordan legges sakene frem for sosialstyret? Er det så at sosialkontoret har formulert et vedtak når saken legges frem, eller formuleres vedtaket under møtet?
 12. Blir det sendt rundt sakliste før hvert møte?
 13. Diskuteres saken mellom sosialstyrets formann og sosiallederen før sosialstyremøte?
 14. Er det andre sakene diskuteres med før sosialstyremøte?
 15. (I bekreftende fall:) Hvorfor akkurat disse personer?
 16. Bygger klientsaken på en sosialrapport?
 17. (I bekreftende fall:) Hvem tar opp denne rapporten?
-
4. Spørreskjemaet til sosiallederne inneholdt de samme spørsmål som spørreskjemaet til sosialstyremedlemmene, med unntak av sistnevnte skjemas spm. 1, 6, 8-18, 20 og 25-26. De spørsmål som er gjengitt her, ble stillet bare til sosiallederne. Se forøvrig fotnote 1, Appendiks B.

18. Hvor ofte har De kontakt med sosialstyrets formann?
19. Har sosialstyret satt opp en plan for den videre utbygging av det sosiale arbeid i kommunen? (I bekreftende fall skal intervjueren be om å få et eksemplar av planen.)
20. Hvilke planer for utbygging av sosialkontoret har man for de nærmeste år?
21. Er sosialstyret sammensatt geografisk, slik at det er ment å representere forskjellige distrikter i kommunen?
22. Hvordan er De fornøyd med sosialstyrets innsats?
23. Er det noen områder sosialstyret er for lite aktive på? (Hvilke?)
24. Er det noen områder sosialstyret kunne være mindre aktive på? (Hvilke?)
25. Hender det at sosialstyremedlemmene selv bringer opp nye saker?
26. (I bekreftende fall:) Hvilke?
27. Hvor mange ganger i løpet av 1968 har det hendt at saker er blitt brakt opp av et sosialstyremedlem?
28. Hvorfor tror De folk gjerne vil sitte i sosialstyrene?
29. Hvor ofte har sosialstyret møter? (dvs. hele sosialstyret)
30. (Dersom sosialstyret ikke har regelmessige møter eller dersom svaret er: "Vi møtes når det er behov", blir spørsmålet:) Hvor mange møter har sosialstyret hatt i 1968?
31. Hvilke fullmakter har sosialstyret gitt sosialkontorets leder, dvs. hvilke avgjørelser kan De treffe uten først å spørre sosialstyret?
32. Hvem rådfører De Dem med når en avgjørelse skal treffes hurtig?
33. Hvordan vil De karakterisere (beskrive) klientellet som kommer til sosialkontoret?

APPENDIKS C

PREMISSER OG BEGRUNNELSER FOR VURDERINGER
AV HJELPETILTAK I SEKS SOSIALTILFELLER

For å få i stand operasjonelle definisjoner av intensjonsrammen (R_a) og normaksepteringsrammen (R_b) for sosialstyremedlemmer og sosialledere, er det først valgt ut beskrivelser av seks sosialtilfeller som ligger innenfor sosialstyrenes ansvarsområde. Beskrivelsene er korte og summariske, men de inneholder de hovedelementer som gjør dem tjenlige. Dernest er det etablert kategorier av løsninger som er mer eller mindre i overensstemmelse med det som ser ut for å være intensjonene bak Lov om sosial omsorg. Til sist er beskrivelsene av de seks sosialtilfellene forelagt de sosialstyremedlemmer og sosialledere som deltok i undersøkelsen, og intervjupersonenes forslag til løsninger er blitt klassifisert i samsvar med de oppsatte standarder.¹

I det følgende er det gjort nærmere rede for de seks tilfeller og de synsmåter som ligger til grunn for klassifikasjonene av løsningsforslagene.

Sosialtilfelle A

"Et ektepar i alderen 56-58 år med voksne barn bor på et småbruk som de ikke kan livnære seg av. Mannen har tidligere arbeidet i skogen, hus-truen har hjulpet til på andre gårder. Begge ektefeller er nå giktiske, spesielt kan mannen ikke lenger klare slikt skogsarbeid. Det er ikke annet arbeid å få i kommunen. Ektefellene henvender seg til sosialkontoret for å få tilskudd til sitt livsopphold. Barna er flyttet til hovedstaden og mener de har nok med sitt, selv om den ene sønnen er nokså velstående."

Det er her blitt antatt at en god løsning for ekteparet vil være å hjelpe til med å søke uførepensjon og i påvente av denne avgjørelsen gi det tilskudd til livsopphold som det søkes om. Dersom uførepensjon avslås, vil det fortsatt være en god løsning for ekteparet å tilby vernet sysselsetting i åpne former,² eller å tilby et permanent tilskudd til livsopphold under forutsetning av at de ytre forhold ikke forandrer seg.

En meget god løsning vil være å tilby ekteparet en annen type hjelp utover det de ber om, f.eks. undersøke behovet for å gjøre livet lettere for dem ved eventuelt å legge inn vann, elektrisitet, toalett o.l. Tilbudet om

1. For en mer utførlig redegjørelse for operasjonaliseringen av intensjonsrammen (R_a) og normaksepteringsrammen (R_b), cf. ante, pp. 106-112.
2. Jfr. Stortingsmelding nr. 88, Om utviklingen av Omsorgen for funksjonshemmede, 1966-67.

hjemmehjelp hører til samme type "overskuddsløsning". Det må her minnes om at intervjupersonen gjennom utformingen av spørreskjema og intervju er blitt gitt anledning til å gi uttrykk for "teoretisk generøsitet" og opposisjon mot nåværende praksis i eget sosialstyre.

Prinsippet for å skille mellom en meget god og en god løsning hviler på en eller flere av følgende forutsetninger:

- (a) Intervjupersonen har en dypere innsikt i de faktorer som har ført klienten til å søke hjelp på sosialkontoret.
- (b) Intervjupersonen har innsikt i sammenhengen mellom det foreliggende problem og virkemidlene.
- (c) Intervjupersonen har en fremtidsrettet holdning til sosiale problemer, og ønsker derfor å stanse en videre utvikling til det verre.
- (d) Intervjupersonen har en så pass sterk medopplevelse av klientens problemer at det bringes frem forbedrede løsninger for klienten, selv om den type innsikt som er nevnt under (a), (b) og (c) ovenfor, ikke er tilstede.

Dersom ett eller flere av de ovennevnte forhold er så sterkt tilstede at de vil gi seg uttrykk i konkrete forslag til løsninger i de forelagte tilfeller, er grunnen lagt for en meget god løsning. Det er her viktig å få frem skillet mellom økonomiske løsninger og løsninger som også tar i betraktning de aspekter som er nevnt under (a), (b) og (c). I Sosialtilfelle A vil en ensidig økonomisk løsning bli ansett som god, fordi ekteparets behov ikke er oppstått på grunn av sosial mistilpasning (fra deres side) som kan avhjelpest gjennom råd og veiledning. Ellers er det svært ofte at økonomisk hjelp alene bare representerer en delvis løsning på problemene.

Det som her er definert som en mindre god løsning, er tilbud om delvis eller betinget hjelp som for eksempel midlertidig hjelp, halv uførepensjon eller tilbud om lån som det er liten sannsynlighet for at ekteparet kan betale tilbake. Urealistiske løsninger som for eksempel attføring, forslag om arbeid som giktiske mennesker ikke kan ta, og opprettelse av ulønnsomme bedrifter, hører til samme kategori. Løsningene i seg selv er dårlige, men de er bedre enn en avvisning av dem som søker hjelp, og de avspeiler et visst ønske om å hjelpe, samtidig som de viser liten innsikt i problemene. Forutsetningen har her vært at en mindre god løsning er bedre enn ingen løsning.

Det er også skilt mellom indirekte avslag og direkte avslag. Ikke alle som ønsker det, våger å gi et direkte avslag, både fordi intervjusituasjonen er spesiell, og fordi det er et allmennmenneskelig trekk ikke å eksponere seg selv altfor negativt. Avslagene kan derfor være kamouflert med for eksempel et forslag om å flytte ekteparet til en annen kommune, eller betingelser om at barna må hjelpe før sosialstyret trer støttende til.³ Dette blir definert som indirekte avslag. Ved siden av den gruppe som ikke våger å gi et direkte avslag, er det også noen som ikke skjønner at ved å be ekteparet selge gården eller flytte til en annen kommune, tilbyr de løsninger som ekteparet umulig kan akseptere. For ekteparet selv er slike løsninger jevn gode med avslag, og er her blitt klassifisert som indirekte avslag.

De direkte avslag er de utsagn der det tydelig fremgår at denne spesielle saken enten bør avvises eller ikke menes å høre innunder sosialstyrets arbeidsområde.

Disse fem typer løsninger er ment å utgjøre en dimensjon fra den best mulige løsning til den dårligst mulig, slik lovens intensjoner er blitt tolket.⁴

Det gjelder alle seks sosialtilfeller at vansker oppstår hvor intervjupersonen ikke kan ta standpunkt på grunnlag av den foreliggende informasjon. Dette er egentlig det standpunkt alle kunne ta, for det er klart at den foreliggende informasjon er mangelfull. Det er likevel bare ganske få som ikke vil foreslå noen løsning før de har mer informasjon, og deres svar faller i to noenlunde greie kategorier.⁵ På den ene side er det noen som ønsker mer relevant informasjon før de tar sine avgjørelser. På den annen side er det de som ønsker irrelevant informasjon, og som bruker denne begrunnelse for å la være å svare.

Sosialtilfelle A er for øvrig det minst kompliserte av de tilfellene som blir presentert. Nesten fire femtedeler av intervjupersonene nevner løsninger som kan klassifiseres som gode, eller meget gode, og utsagnene som

3. Forsorgsloven av 1900 hadde særregler om underholdsplikt. Disse regler falt bort i Lov om sosial omsorg, og barn har ikke lenger plikt (juridisk plikt) til å underholde sine foreldre. Se Sosialdepartementets rundskriv nr. 3 vedr. Lov om sosial omsorg, p. 13.
4. Cf. ante, pp. 104-105.
5. En kan kanskje si at det er i overensstemmelse med ånden i Lov om sosial omsorg om man lar tvilen -- som her skyldes manglende informasjon -- komme klienten til gode når det skal tas stilling til hjelpetilbudet.

falt i fasen før avgjørelsen ble tatt, avspeiler stort sett aksepterende holdninger.

Svarfordelingen for de seks sosialtilfeller etter kategorier av forslag til hjelpetiltak fremgår av Tabell 7.2.

Sosialtilfelle B

"En 40-årig separert mann er løslatt etter en 3 måneders dom for promillekjøring. Han driver et lite, men godt opparbeidet mekanisk verksted som under hans fravær har stått stille. Mannen henvender seg til sosialkontoret for å få lån til nødvendige utgifter, slik at han kan drive verkstedet videre. Han regner med tilbakebetaling over 6 måneder."

Ut fra prinsippet om hjelp til selvhjelp er det her blitt antatt at en god løsning vil være å innvilge lånet eller gi garanti for lån. Verkstedet er godt opparbeidet, men mannen er kommet i en kortvarig nødssituasjon som kan utvikle seg til større problemer dersom han ikke blir hjulpet nå. Om noen av sosialstyrets medlemmer eller sosialledere føler at det kan være økonomisk risikabelt å gi lån, kan de stille betingelser om sikkerhet i verkstedet og dets utstyr. Dette er i overensstemmelse med vanlig forretningspraksis og trenger derfor ikke føles nedverdiggende for mannen. Slike betingelser er derfor ikke sett på som relevante i bedømmelsen av hvor vidt løsningen er gunstig eller ikke for mannen.

Det som er relevant for en mindre god løsning er betingelser som går på klientens fremtidige atferd.⁶ Lånet kan for eksempel gjøres avhengig av at mannen melder seg inn i en avholdslosje, at han slutter å drikke, eller at hans kone tar seg arbeid. Andre betingelser som vil gjøre løsningen mindre gunstig for klienten, vil være å tilby et mindre lån enn det det søkes om, bare gi lån dersom det er barn i ekteskapet, eller først undersøke nærmere mannens moralske habitus.⁷ Prinsippet for klassifikasjon er her at en delvis løsning på mannens problemer er bedre enn et fullstendig avslag og dårligere enn en innvilgning av den ønskede hjelp. Det er mulig at de svarpersoner som er villige til å gi hjelp på betingelse av at mannen slutter å drikke, og de svarpersoner som bare vil gi hjelp hvis det er barn i ekteskapet, har

6. Utkast til lov om sosialhjelp, p. 22.

7. Ibid., pp. 20-21.

så forskjellige premisser for sine avgjørelser at de ikke burde grupperes innenfor samme type løsning. Blant de løsninger som blir klassifisert som mindre gode, faller også de hvor svarpersoner stiller kontroll med søkerens økonomi som betingelse for lånet. Mannen tilbyr selv å betale pengene tilbake i løpet av seks måneder, og slik det ligger an med hans verksted, er det ingen grunn til å gjøre situasjonen vanskeligere for ham ved å innføre kontroll med hans økonomi og drift. Prinsippet om at folk både har rett og plikt til selv å administrere sitt liv, synes å være en del av ideologien bak Lov om sosial omsorg, og det gis eksplisitt uttrykk for dette i forarbeidene.⁸

En meget god løsning vil, utover innvilgning av lånet og akseptering av den foreslåtte betalingsmåte, være en vurdering av mannens totale ressurser og hvorvidt han trenger støtte utover det rent økonomiske til å klare sine andre problemer. Med både en separasjon og en tre måneders promilleddom bak seg, kan det her ligge en kuratorisk oppgave. I alle fall bør man holde et øye med utviklingen hos klienten og hans familie, slik at man kan tre støttende til om behov for hjelp skulle oppstå. Forslag om å forlenge tilbakebetalingsfristen og tilbud om å gjøre lånet rentefritt er, ut fra prinsippet om så langt som mulig å følge klientens forslag til løsning, her ikke nødvendigvis til klientens beste, og skal derfor ikke regnes som en del av en meget god løsning.

Tre måneder for promillekjøring er mye, og tyder på at mannen enten har vært borte i liknende forhold tidligere, eller at det forhold han er dømt for, har vært særlig graverende. Dette trenger ikke bety at mannen har alkoholproblemer til daglig. Hvor dette tas for gitt, og saken foreslås oversendt til edruskapsnemnda, blir dette definert som et indirekte avslag, dersom dette er eneste foreslåtte løsning. Andre indirekte avslag kan være å henvise mannen til arbeidsformidlingen eller gi ham henvisning til bank uten tilbud om garanti eller forhåndskontakt med banken.

De direkte avslag trenger neppe noen kommentarer.

8. Ibid., p. 21.

Sosialtilfelle C

"Et ektepar i 40-årene med 3 barn i alderen 3-14 år søker sosialhjelp for første gang. Mannen er hjelpearbeider, men har særlig i de senere år vært ustabil i arbeidet. Det er intet alkoholmisbruk, men mannen har etter en mindre hodeskade utviklet en nevrose og føler seg ille behandlet av myndighetene. Han mener at han ikke har fått det han har krav på av erstatning. Han synes det er ille at han ikke kan forsørge sin familie "som alle andre". Mannen er for tiden sykemeldt for sin nevrose og oppbærer sykepenger. Hustruen har ikke vært i arbeid siden for ekteskapet. Hun er ikke flink til å stelle med penger og er svært avhengig av å ha ting som alle andre. Det er noen problemer med de to eldste døtrene. Når mannen i perioder har god inntekt, kjøper ektefellene møbler og TV-skap med radio og platespiller og andre ikke helt nødvendige ting, til dels på avbetaling. Familien har en 5 år gammel personbil mannen har arvet etter sin far."

Dette er en vanskelig sak som det bare kan gjøres håp om å få løst dersom hele registeret av ressurser settes inn, og dersom det er anledning til å bruke mye tid på familien. Det er også et tilfelle hvor hele familien må behandles under ett, fordi det virker som om deres problemer er innvevd i hverandre.⁹ Å konsentrere seg om bare ett av familiemedlemmene vil ikke være nok, fordi vedkommende situasjon er betinget av forholdene i familien for øvrig. Som betingelse for en meget god løsning på problemene må det forlanges at familiens situasjon ses under ett, og at hvert enkelt medlems problemer blir diskutert i det endelige forslag til løsning.

Familien søker om sosialhjelp, og i en overgangsperiode er det vel rimelig at slik hjelp blir innvilget. Hvordan hjelpen skal gis, kan være av mindre betydning, dersom kontakten med familien er god og av familien oppfattes som positiv. Et annet krav vil være at mannen underkastes en grundig legeundersøkelse og at det tas kontakt med fylkesnemnda eller andre faglige instanser.¹⁰

Attføring bør bringes inn som et viktig alternativ, og bare som en siste utvei kan uføretrygd diskuteres. Mannen er bare i førtiårs-alderen, og familien vil fortsatt være i en vanskelig økonomisk situasjon dersom den skal leve på trygdenivå. Langt vesentligere er det vel at mannen gir uttrykk for

9. Lov om sosial omsorg, §9.3 og Ot.prop. nr. 56, (1962-63), pp. 47-48.

10. Ifølge §15 i Lov om sosial omsorg skal saken forelegges den fylkesnemnd som er opprettet i henhold til Lov om uføretrygd, § 11, dersom "det må antas at behovet for sosialhjelp skyldes sykdom eller annen legemlig eller sjelelig svekkelse."

å ha behov for selv å kunne forsorge sin familie, og at en uforetrygd derfor ikke vil medvirke til å styrke hans selvtillit.

Det er nevnt at det er noen problemer med de to eldste dotrene. Hvorvidt dette er problemer av alvorlig art, er ikke sagt, og det kan lett virke mot sin hensikt å trekke inn barnevernsnemnd på et så tidlig tidspunkt i kontakten med familien. Et krav vil derfor være at man er oppmerksom på disse problemene og at de kommer med ved den videre behandling av familien.

Viktig vil det også være å hjelpe moren i hennes vanskeligheter med familiens økonomi. På den ene side vil det være ønskelig å få moren til å akseptere de vanlige normer omkring fornuftig budsjettering av svake ressurser, og på den annen side er det ikke vanskelig å skjønne hennes spesielle behov for prestisjegivende symboler. Hvordan avveiningen av disse to synspunkter vil falle ut, er vanskelig å si, fordi de faller sammen med den dualisme som gjelder forholdet til klientellet. På den ene side understrekes det at klientellet bør manipuleres minst mulig,¹¹ og på den annen side er det en del av ideologien at det må dyptgripende behandling til dersom man skal gjøre seg håp om å hjelpe familier i en virkelig vanskelig situasjon.¹² Sikkert er det i hvert fall at bare gjennom intens kontakt med familien vil man komme frem til en balanse mellom disse synspunkter som er akseptabel både for familie og hjelper.

Dersom alle de fire ovennevnte forhold er blitt tatt i betraktning, er løsningen blitt definert som en meget god løsning for familien. Dersom tre av de ovennevnte forhold er tatt i betraktning, er den blitt definert som en god løsning. Er to av de ovennevnte forhold blitt nevnt, er den blitt definert som en mindre god løsning, mens alle andre løsninger er blitt definert som en dårlig løsning. I tillegg kommer alle de indirekte og direkte avslag som fortsatt utgjør egne kategorier. (Det er her gjort bruk av seks kategorier, mot i de foregående tilfeller fem.)

11. Utkast til lov om sosialhjelp, p. 21, og cf. ante, pp. 22-25.

12. Ot.prop. nr. 56 (1962-63), pp. 47-48.

Sosialtilfelle D

"En 22-årig ugift mor med en 5-årig gutt er i fabrikkarbeid på full dag og har barnet i barnehage i nærheten av sin arbeidsplass. Moren har ingen overgangsstønad, men hjelpestønad på kr. 99,- pr. måned. Hun bor i en liten moderne leilighet, skylder 3 måneders husleie og har fått varsel om utkastelse. Det er også et ønske fra naboene om at moren flytter, da de sier hun fester en del og angivelig har en mannlig venn som av og til overnatter. Barnet er velstelt. Moren søker sosialhjelp som bidrag til betaling av husleierestansen, samt et mindre månedlig tilskudd til husleien. Hun kan dokumentere at hun har såpass store utgifter at hun ikke klarer seg med sin lønn."

Fordi moren er eneforsørger, vil det være urimelig å foreslå at hun tar seg arbeid utover det hun allerede har. Tilfellet kan derfor gjøre krav på hjelp til selvhjelp, siden betaling av husleierestansen og tilskudd til husleien vil sikre at hun fortsatt er i arbeid, og at hun og gutten ikke mister den boligen de har.¹³ Dette er derfor ansett som en god løsning på hennes problemer. En meget god løsning vil være også å ta i betraktning hvilke andre behov denne moren eventuelt kunne ha. Man kunne få klarlagt om hun er fornøyd med fabrikkarbeid, eller om hun kunne tenke seg å få en eller annen form for opplæring som kunne bringe henne over i mer inntektsgivende arbeid. Det kunne også være en idé å undersøke om hun opplever naboene som uvennlige, slik at det kanskje for hennes egen skyld ville være en fordel om hun kunne finne et annet sted å bo. I det hele tatt ville det være ønskelig å undersøke om det var andre ting moren kunne hjelpes med, og om hun ønsket det, også holde den videre kontakt med henne. Å tilby henne et større beløp enn det hun søker om, vil ikke være et relevant moment i klassifikasjonen av hvor vidt løsningen skal anses som god eller meget god, dersom ikke de ovenfor nevnte vurderinger også kommer inn.

Det vil bli regnet som en mindre god løsning dersom bare en del av hjelpen blir gitt, for eksempel husleierestanse. Det samme er tilfelle dersom hjelpen blir gitt som lån, fordi hjelp til livsopphold bare i unntakstilfelle bør gis som lån.¹⁴ Også økonomisk hjelp som blir gitt sammen med en advarsel eller en formaningsstale vil bli definert som en mindre god løsning, fordi slike formaninger rimeligvis vil være til større skade enn gagn for moren. Hjelp som blir gitt under kontroll, for eksempel i form av matlapper eller ved å

13. Lov om barnevern, §16c og §18b.

14. Sosialdepartementets rundskriv nr. 3 vedr. Lov om sosial omsorg, p. 14.

kontrollere morens utgifter, vil også bli regnet som en mindre god løsning, fordi også slik hjelp kan være med på å undergrave hennes selvrespekt.¹⁵

Dersom hjelpen blir gitt på bestemte betingelser om morens fremtidige atferd, vil løsningen bli klassifisert som en dårlig løsning.

Indirekte avslag og direkte avslag utgjør fortsatt egne kategorier. Det benyttes også i dette tilfelle seks kategorier.

Sosialtilfelle E

"En 38-årig ufaglært arbeider, gift og med fem barn i alderen 6-14 år, har en årrekke hatt et økende alkoholmisbruk. Han er blitt stadig mer ustabil i arbeidet og en rekke opphold på klinikker og kursteder har ikke hjulpet. Familien har hatt sosialhjelp i stadig lengre perioder. Hustruen vil ikke separeres eller skilles, fordi hun mener at mannen da vil gå helt i hundene. Når mannen er edru, er han en god støtte for den eldste gutten som har vært i kontakt med barnevernsnemnda. Hustruen er orientert om at hun vil ha rett til bidrag (evt. bidragsforskott med kr. 500,- pr. mnd.) hvis hun lar seg separere eller skille."

Dette er en komplisert sak og flere av de samme betraktninger som gjorde seg gjeldende under Sosialtilfelle C, vil også gjelde her. Også i dette tilfelle må det arbeides intenst med familien, dersom man skal gjøre seghåp om å oppnå en bedring av forholdene for den. Det er en typisk sammensatt sak i og med at det foreligger sosiale problemer som hver for seg ville høre hjemme under edruskapsnemnd eller barnevernsnemnd.¹⁶ S sammensatte saker skal behandles av sosialstyret, og det ville være en avvisning av familien å sende den over til edruskapsnemnda som først og fremst vil konsentrere seg om mannens problemer.

Det virker som om det må stilles minst fire krav til en meget god løsning. Familien bør fortsatt periodevis kunne få sosialhjelp. Denne hjelpen må selvfølgelig gis på en slik måte at den kan komme hele familien til gode. Det er intet som tilsier at hustruen ikke er kompetent til å håndtere penger, og at hun derfor bør underlegges spesiell kontroll som vil kunne gjøre hennes situasjon enda vanskeligere. Mannens problemer bør tas opp til alvorlig diskusjon. Opphold i kursteder og klinikker har hittil ikke hjulpet, og det er

15. Utkast til lov om sosialhjelp, pp. 20-21.

16. Lov om sosial omsorg, §9.3.

tvilsomt om nye opphold vil hjelpe. Advarsler og trusler vil erfaringsmessig ha ingen eller negativ virkning. Nye forsøk bør gjøres på å få mannen til psykiatrisk eller annen faglig behandling, og dersom han ikke har pådratt seg påviselige mén gjennom alkoholmisbruket, bør yrkesopplæring og attføring vurderes. Forslag om skilsmisse som løsning på problemene, vil krenke familiens rett til selv å ta viktige avgjørelser. Dessuten har hustruen sagt at hun ikke ønsker det, fordi det vil være til skade både for mannen og den eldste gutten.¹⁷ Som siste del av en meget god løsning på familiens problemer, må det kreves at det fortsatt holdes intens kontakt med familien og at man driver familiebehandling så langt det er mulig.

En løsning er blitt definert som en god løsning dersom tre av de ovennevnte forhold blir nevnt i forslaget til løsning. Dersom to av forholdene blir nevnt, er den blitt definert som en mindre god løsning, og dersom bare ett eller ingen av forholdene blir nevnt, er den blitt definert som en dårlig løsning. Negative utsagn om familien er det sett bort fra i denne del av analysen. Indirekte avslag og direkte avslag forekommer også her som egne kategorier.

Sosialtilfelle F

"En 35-årig ugift mann er nylig løslatt fra fengsel (10 måneder for tyveri) og henvender seg til sosialstyret for hjelp til underhold. Han har egentlig sitt hjemsted i nabokommunen, men ønsker ikke å vende tilbake dit, selv om han der kan få høvelig arbeid. En bekjent han tidligere har arbeidet for, har tilbudt ham arbeid her om ca. 3 uker. Imidlertid kan han ikke ta tungarbeid p.g.a. en ryggskade. Dette blir bekreftet ved en legeerklæring."

Denne saken er vel den minst kompliserte av de seks tilfellene. Mannen henvender seg for å få kortvarig hjelp til livsopphold. Dersom han ikke i den oppgitte tre-ukers perioden kan skaffes høvelig arbeid og bosted, bør denne hjelpen innvilges, fordi han ellers risikerer å komme i en enda vanskeligere situasjon. Selv om han har sitt hjemsted i nabokommunen, gir han tilkjenne et ønske om å bosette seg i oppholdskommunen, som også er den kommunen

17. Implisitt i familiebehandlingsideologien, som står så sentralt i Lov om sosial omsorg, ligger en forutsetning om at man bør forsøke å holde familien sammen dersom det på noen måte er mulig.

som bør yte ham hjelp.¹⁸ Han er nylig loslatt fra fengslet og ønsker ikke å vende tilbake til sitt hjemsted. Sosialstyret kan derfor ikke sende ham tilbake til nabokommunen, fordi dette kan antas å være til skade for ham. Heller ikke kan sosialstyret kreve refusjon fra nabokommunen.¹⁹

En god løsning vil derfor være å yte mannen sosialhjelp i de tre ukene han ber om.²⁰ Hjelpen bør ytes uten noen form for betingelser eller kontroll og i form av bidrag, fordi det bare i unntakstilfelle skal gis lån til livsopphold.²¹

Definert som en mindre god løsning vil være betinget hjelp og kontrollert hjelp, fordi det ikke er noe som tilsier at mannen ikke selv kan administrere de tildelte penger.

Indirekte avslag og direkte avslag utgjør også egne kategorier.

En meget god løsning vil her være å tilby mannen støttekontakt dersom han ønsker og trenger det, både i den nåværende arbeidsledighetsperiode og siden. Dette er ut fra den betraktning at det byr på så mange vansker i vårt samfunn å gå tilbake til den vanlige borgerrollen etter et fengselsopphold at en person ofte vil trenge flere ressurser enn de han selv disponerer for å klare overgangen.

18. Lov om sosial omsorg, § 1 og § 6.

19. Ibid., § 1.

20. "Det må anses på det rene at lovbrøtere som er undergitt kriminalomsorg i frihet har krav på hjelp etter sosialomsorgens regler på like fot med andre trengende." Sosialdepartementets rundskriv nr. 11 vedr. Lov om sosial omsorg.

21. Sosialdepartementets rundskriv nr. 3 vedr. Lov om sosial omsorg, p. 14.

I serien Sosialpolitiske rapporter, Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen:

1. Bjørn R. Jahnsen, Erling Jahnsen, Paul Thyness, Rolv Petter Vetvik og Mette Qvortrup, Undersøkelse av sosialhjelpklientellet ved Bergen sosialkontor, 1969.
2. Helge Furnes, Michel Midré, Grethe Riise, Kjeld Qvortrup og Sigrid Skarstein, De menneskelige relasjoner mellom sykehuset, pasienten og pasientens primærgruppe, 1969.
3. Else Øyen, Sosialt klientell i Bergen 1967: En analyse av sosialhjelps statistikken, 1970.
4. Else Kielland og Egil Hamre, Et forsøk på å kartlegge enkelte av kriteriene som legges til grunn for vurdering av søknad om sosialhjelp, 1971.
5. Else Øyen, Sosialstyredokumentene som kilde til kunnskap om klientellet, 1972.
6. Kari Wærness, Verdikonflikter ved realisering av sosiale hjelpetiltak for enslige mødre, 1972.
7. Else Øyen, Sosialomsorgen og dens forvaltere: En sosialpolitisk undersøkelse, 1974.
8. Kjeld Qvortrup og Mette Qvortrup, Klientressurser og økonomisk hjelp - er det en sammenheng? (under utarbeiding).
9. Kjeld Qvortrup og Mette Qvortrup, Noen oppfatninger av sosialkontoret, 1973.

Navne- og sakregister

- administrative modeller 55-56, 59, 164
administrative variabler 178, 190
AID-analysen 117, 129, 136, 144
Allardt, Erik 219, 257
Andersen, Bent Rold 25, 29, 206, 257
Andersson, Hans G. 248, 257
Andrén, Nils 248
Aspas, Jon-Olav 87, 257
attføringsnemnda 58
Aubert, Vilhelm 41, 224, 244, 257
Axelrod, Robert 219, 257

Baldersheim, Harald 218, 257
Bales, Robert F. 58, 259
barnevernsnemnda 21, 32, 72, 74, 82, 93
Benneche, Gerd 32, 72-73, 257
Berelson, Bernard 154, 156, 257
Blalock, Hubert M. 172, 257
Borgatta, Edgar 58, 259
Broom, Leonard 47, 262
Brown, Roger 242, 257
Brymer, R. 151, 263
budsjettering 42, 147

CEF-indeksen 111, 115, 119
Christie, Nils 32, 59, 72-73, 126, 201-202, 258
Coleman, James S. 13, 258
Converse, Philip E. 51, 258
Cottrell, Leonard S., Jr. 47, 262

Dahl, Tove Stang 222, 258
definisjon av sosiale problemer 47, 214, 227, 230, 252
deltakende observasjon 68
D-indeksen 111, 115, 133
desentralisering 247

Easton, David 53, 258
Eckhoff, Torstein 41, 154, 242, 244, 257, 258
Edling, Stig 222
edruskapsnemnda 21, 32, 59, 72, 74, 82, 93, 201
Einhorn, Hillel J. 119, 258
eldreomsorg 170, 203, 220
Elwin, Göran 222
enighet i avgjørelsene 197
Epstein, Irwin 25, 258
Erstad, Tove Hals 149, 258
Ervik, Audun 19, 230, 258

Faris, R.E.L. 46, 261
Farris, B. 151, 263
feedback 53, 116, 162
Feldman, Wulff 23, 258
Festinger, Leon 52, 258
forebyggende arbeid 147, 201, 223
formannskap 52, 82, 183

- Forsorgsloven av 1900 217, 293
Frihagen, Arvid 215, 258
- Galtung, Johan 91, 127, 259
Goldschmidt, Verner 46, 259
Goodmann, Leo A. 109, 119, 259
gruppemodeller 58, 164
Grøtsland, Guri og Åge 23, 259
- Hare, A. Paul 58, 259
Heap, Kari Killén 23, 259
Heap, Ken 23, 213, 259
Hedlén, Bengt 225, 259
Heiskanen, Veronica Stolte 127,
128, 259
Heller, Celia S. 222, 264
Hernes, Gudmund 199, 259
Hjellum, Torstein 121, 259
hjelp til selvhjelp 169
Hochschild, Alice Russell 48, 259
holdningen til klientellet 146
Holter, Harriet 48-49, 128, 259
Homans, George C. 58, 259
horisontale koalisjoner 234
Haavelmo, Trygve 166, 259
- ideal og realiteter 218
informasjon 160, 193, 238, 243
interessekonflikt 218, 221, 248
internalisering av normer 42
- Jackson, J.A. 214, 259
Jacobsen, Knut Dahl 152, 224, 232,
241, 244, 253, 258, 260
Jennings, M. Kent 43, 49, 260
- Katz, Daniel 50, 124, 264
Kelley, Harold H. 44, 263
Kjellberg, Francesco 32, 49, 57,
78, 85, 92, 100, 166, 226,
260, 262, 263
kjønnsrollemønster 49, 73, 84
klientbehandling 34, 41, 42, 53,
250, 254
Kluge, Liv 19, 260
Knopf, Alfred 58
Knudsen, Knud 50, 127, 260
Knutsen, Kåre 49, 260
Kolberg, Jon Eivind 188, 260
kommunalpolitiske modeller 55,
57, 59, 164
kommunalpolitiske variabler 183,
191
Kommunalt sosialt tidsskrift 68
kommunestyret 32, 52, 82, 96,
159, 184, 201, 232
kommunetype 77
kontakt med klientellet 54, 106,
125, 136, 155, 159, 237
koordinering av det sosiale arbeid
42, 200
Korpi, Walter 188, 260
Krogh, Per 57, 260
Kruskal, William H. 109, 259
krysspress 35
- Labovitz, Sanford 113, 260
Langfeldt, Knut 236, 260
Larsen, Otto N. 46, 50, 153, 261
latente funksjoner 223, 226
legmannsskjønn 90, 227, 250
lokalsamfunnets normative kultur
35, 44-46
Lov om barnevern 21, 265
Lov om edruskapsvern og edru-
skapsnemnder 21, 265

- Lov om sosial omsorg 265, 267, 293
- administrativ struktur 20
 - beslektede lover 25
 - eksterne variabler 44, 102
 - forarbeidene til 18, 22, 33, 38, 103
 - individuelle variabler 44-47, 102, 114
 - intensjoner 33-40, 54, 65, 102-105, 146, 164, 191, 227, 249
 - interne variabler 44, 51, 102 115
 - kjennskap til loven 41
 - komponenter i utøvingen 27
 - lovpraktisering 37, 54-59, 164, 188
 - lovutøving 37, 102
 - modell 35
 - målsettingen for 18, 23
 - normakseptering 37, 40-59, 102, 144, 155
 - normsender 42-46
 - utvikling 37
- Løchen, Yngvar 58, 59, 196, 209, 218, 261
- Laake, Olav T. 238, 261
- manifeste funksjoner 223
- March, James G. 51, 196, 209, 261
- Marthinsen, Arne 58, 196, 209, 261
- Martindale, Don 43, 215, 261
- Martinussen, Willy 51, 123, 261
- Mathiesen, Per 54, 261
- McGee, Reece 213-214, 263
- Means, Ingunn Norderval 48, 84, 261
- Merton, Robert K. 47, 127, 153, 261, 262
- Morgan, James N. 117, 263
- motivasjon 51, 114, 132-134, 159
- Myhre, Wenche Margrethe 29
- Niemi, Richard G. 43, 260
- Nordbo, Eldrid 56, 121, 177, 188, 262
- Norges Sosialforbund 21, 28, 46, 65, 70
- normaksepteringsskåre 113
- normavvisning 141
- norminnsikt 41
- Norsk Sosionomforbund 23, 56, 235, 265
- nærdemokratiet 236
- observasjon 102, 194
- Offerdal, Audun 32-34, 86, 92, 260, 262
- Olsen, Johan P. 32-34, 49, 57-59, 85, 90, 100, 232, 260, 262
- opinionsleder 41
- Parsons, Talcott 240, 262
- Perlman, Helen Harris 23, 262
- Pinker, Robert 153, 262
- planlegging 42, 147, 200
- politisk sentralitet 74, 84, 88, 94
- posisjon 41, 51
- posisjonsnærhet 156, 222
- pressgruppevirksomhet 221, 225, 244
- Prewitt, Kenneth 92, 262
- prioritering i den sosiale sektor 147
- problemskapende struktur 221

- problemstillinger 31
profesjonelle politikere 78
- Qvortrup, Kjeld 209, 262
- Ramsøy, Natalie Rogoff 114, 239, 262
- Ramsøy, Odd 253, 262
- rekruttering til sosialstyret 31-33, 71-85, 122, 237
- rettferdighet 239, 243, 252
- rettferdighetsnemnd 196
- Rikstrygdeverket 17
- Riley, John W., Jr. 47, 262
- Riley, Matilda White 47, 261, 262
- Rogers, Everett M. 44, 262
- Rokkan, Stein 33, 83-85, 91, 262
- rollefordeling 198, 241
- rolleforventning 42
- rollekonsensus 42
- Rommetveit, Ragnar 44, 263
- Rosslund, Finn 234
- Runciman, W.G. 153, 263
- Simm, Uno 78, 199, 263
- Simon, Herbert A. 51, 261
- Sipilä, Jorma 222, 263
- Sjoberg, Gideon 151, 263
- Skyggekomitéen (Sosialreform i 70-åra) 28-29, 220, 221, 223, 243
- Smigel, Erwin O. 213, 263
- Sonquist, John A. 117, 263
- sosialarbeiderideologi 18, 22-24, 46, 103, 146, 213, 228, 254
- sosialarbeidernes influensområde 229
- sosial behandling 22, 254-255
- sosialbudsjettet 166, 188, 190
- Sosialdepartementet 19, 20-23, 33, 38, 42, 46, 64, 104-105, 213, 225, 228, 265, 293
- sosial diffusjon 41-43
- sosialisering 41-43
- sosialklientell 54
- sosial nærhet 50, 127, 143, 155
- Sosialreformkomitéen 28-29, 56, 214, 220-223, 233-235, 243-245, 265
- sosial status 49, 85, 114, 126-129
- sosialstyrekultur 35, 208
- sosialstyremedlemmenes yrke 72, 80
- sosialstyrerollen 35, 98, 202
- sosialt engasjerte 93-94, 97
- Sosialt forum/Sosialt arbeid 28
- Sosionomen 25, 28, 46, 56, 213, 229
- sosionomer 22
- språkbruk innen den sosiale sektor 251
- Statistisk sentralbyrå 63, 78, 114, 177
- Statistisk ukehefte 17, 265
- Statistisk årbok 17
- Steiner, Gary A. 154, 156, 257
- stigma 205, 236
- Stinchcombe, Arthur 54, 263
- Strand, Arne 78, 226, 263
- Sundby, Per 232, 236, 263
- Svalastoga, Kaare 114, 263
- Sveri, Knut 41, 257
- Sweetser, Frank L. 172, 173, 263
- Søhr, Lucy Hansson 231, 263

- Tallmann, Irving 213, 214, 263
taushetsplikt 70, 225, 238, 243,
244
Thibaut, John W. 44, 263
Thomas, Norman 48, 49, 260
Torgersen, Ulf 214, 263
trygdeideologi 245
- upolitiske sosialstyremedlemmer
122, 125, 137
- Valen, Henry 33, 50-51, 98, 124,
262, 264
valg av klienter 203, 207
valg av sosialstyremedlemmer 33
Vall, Mark van de 53, 264
verdikonflikter 241
- Wallin, Gunnar 248
Wettergren, Bent 28, 46, 65, 264
Wrong, Dennis H. 222, 264
Wærness, Kari 152, 264
- yrkesrelevans 81
- økologiske modeller 55, 164
økologiske variabler 172, 188
Osterud, Oyvind 55, 264
Oyen, Else 17, 18, 50, 65, 70,
152, 194, 206, 213, 218, 238,
240, 246, 264
- Aarvik, Egil 219
Åsland, Tertit 48, 264